

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל, ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

פרשת בראשית

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אור וַיְהי אור. וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ" (בראשית פרק א, ג-ה)

אור באויר העולם כציווי ה', ללא שום מקור גשמי או מוחש לאותו אור [ואילו ביום הרביעי נאמר 'יהי מאורות', והיינו שיהיה גוף גשמי המאיר]. והטעם שלא נאמר 'ויהי כן', כיון שלשון זו מורה על קיום והתמדת הדבר, ואילו אור זה לא נשאר קיים, אלא רק שלשה ימים, וכן לא נאמר 'ויעש אלוקים' כיון שלא היתה כאן עשייה של דבר גשמי, אלא אור מופשט המאיר את העולם. ולא נאמר 'וירא אלוקים כי טוב', כי באמת לא היה האור טוב בעצמו, שהרי לא התמידה מציאותו, אלא היה האור טוב לאותם שלשה ימים כדי להבדיל בין היום ללילה.

"וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהי עֶרֶב וַיְהי בֹקֶר יוֹם אֶחָד" (בראשית פרק א, ה)

באותם הימים היה האור מתחיל להאיר לאט לאט, כפי שמאיר היום על ידי אור השמש, ובערב נחלש האור עד שהחשיך לגמרי, ולכן אמרה לשון 'בוקר וערב', כמו בימים שלאחר בריאת המאורות. והקדימה התורה את הערב לבוקר כיון שהכוונה ב'ערב' הראשון היא לחושך שהיה על פני התהום קודם התחלת הבריאה, ואחר כך התחיל הבוקר הראשון.

"וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמַמְשְׁלַת הַיּוֹם וְאֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשְׁלַת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים" (בראשית פרק א, טז)

(בראשית פרק א, טז)

הגדולים בכמותם יותר מהם, לגבי האור המושפע לארץ הם הגדולים ביותר, אמנם בין שני הגדולים יש מאור גדול ומאור קטן, וכפי שנאמר 'שלשת בני ישי הגדולים', אף שלא היו בני גיל אחד.

שאלות: א. מהו ה'אור' המוזכר בבריאת היום הראשון, והרי השמש נבראה רק ביום הרביעי. ב. מדוע בבריאת האור נאמר 'ויהי אור', ולא נאמר 'ויעש אלוקים', ולא 'ויהי כן', כמו שנאמר בבריאת שאר הדברים. ג. מדוע על בריאת האור נאמר 'וירא אלוקים את האור כי טוב', ולא כפי שנאמר בשאר הדברים 'וירא אלוקים כי טוב'.

תשובה: כיון שלא נבראו המאורות עד היום הרביעי, היה צורך באור זמני שישמש להגדיר את היום והלילה של הימים הראשונים. וכדי לבאר שאין הכוונה לבריאת המאורות, ולא לבריאת דבר אחר המאיר, נאמר 'ויהי אור', ללמד שנוצר רק

שאלה: א. מדוע לא נאמר 'ויהי יום ויהי לילה'. ב. מדוע נאמר 'ויהי ערב ויהי בוקר', והרי היה ראוי להקדים את הבוקר לערב, שהרי רק לאחר שיש אור והוא מסתלק ניתן לומר שהגיע הערב, ואיך יתכן שיקדם הערב לבוקר.

תשובה: כיון שבשלשת הימים הראשונים היה אור מופשט ללא מקור אור מוחשי, היה ניתן לטעות שכל היום היה אור חזק וכל הלילה היה חושך מוחלט, ולכן ביארה התורה שאף

שאלה: לאחר שבתחילת הפסוק נאמר 'את שני המאורות הגדולים', איך בסיומו נאמר 'את המאור הקטן'.

תשובה: שני מאורות אלו מכונים 'גדולים' ביחס לשאר הכוכבים, ששניהם מאירים יותר מהם [ואף שיש מהכוכבים

”וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר

עָשָׂה” (בראשית פרק ב, א-ב)

כדומים בלא לפעול בעצמם, וביום השביעי הגיעו אל התכלית הראויה והתחילו לפעול מעצמם, לגדול ולצמוח ולהעמיד תולדות, ועל זה נאמר 'ויכל אלוקים ביום השביעי', כי באותו יום השפיע עליהם את כוחות הטבע שיפעלו בהתמדה מעצמם, וזהו ביאור נוסח התפילה 'אתה קדשת את יום השביעי לשמך, תכלית מעשה שמים וארץ', כי ביום השביעי הגיעו אל תכליתם. ועל כך נאמר 'וישבות אלוקים ביום השביעי', ללמד שכאשר התחילה ההויה הטבעית לפעול בברואים, פסקה ההויה האלוקית, שלא הוסיף ה' לברוא עוד דברים חדשים, ומכאן ואילך פועלים מעצמם הנבראים בכוחות שנתן להם ה' מהיום השביעי והלאה.

שאלה: א. מדוע נאמר לשון 'ויכולו' כאילו הם כלו מעצמם ולא הוזכר שה' הוא שכילה את עשייתם. ב. איך נאמר 'ויכל אלוקים ביום השביעי', והרי סיימם כבר ביום השישי. ג. מדוע חזרה התורה וכתבה 'וישבות אלוקים ביום השביעי', והרי כבר התבאר הדבר קודם לכן.

תשובה: לשון 'ויכולו' האמורה כאן היא מלשון 'תכלית', שביום השביעי הגיעה כל הבריאה אל תכליתה הרצויה, כי אף על פי שבששת הימים נבראו השמים והארץ וכל אשר בהם, בכל זאת לא הגיעו עדיין אל התכלית הרצויה, כי התכלית האמיתית היא שיהיו כל כוחות הטבע פועלים מעצמם, שהדשאים יצמחו, ובעלי החיים יולידו תולדות בדומה להם, ועד היום השביעי נשאר כל כוחות הטבע

”וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה” (בראשית פרק ב, ז)

חיים וקיימים לעולם, ורק בו יש 'נשמה' [ולשון זו אינה מוזכרת בשום מקום על בעלי חיים], אך האדם לא השכיל לנהוג בהתאם לכך, אלא 'ויהי האדם לנפש חיה', כלומר, בהנהגתו ובכך שעבר על ציווי ה' עשה את עצמו כאחד מבעלי החיים הגשמיים שנאמר בהם 'נפש חיה'.

שאלה: מהו השבח שנאמר כאן על האדם שנהיה ל'נפש חיה', והרי לשון זו נאמרה על כל בעלי החיים.

תשובה: באמת אין זה שבח לאדם, אלא אדרבה, בא הכתוב לומר שה' נפח באפיו 'נשמת חיים', שהיא הדרגה העליונה של האדם, שקיבל נשמה נאצלת מהעולם העליון ששם כולם

”וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֶאת הַפְּעַם עָצָם מִנְּעַצְמִי וּבִשָּׁר מִבִּשְׂרִי לָזָאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָה זֹאת. עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת

אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד” (בראשית פרק ב, כג-כד)

תשובה: לשון 'זאת הפעם' באה למעט את הפעמים הבאות, כי בדורות הבאים לא תיברא האשה מהאיש, אלא רק בפעם הזאת. אמנם אף שבעתיד לא יהיה זה טעם לדבקות האיש באשתו, אך יהיה לכך טעם אחר, והוא האמור בסיום הפסוק 'והיו לבשר אחד', כי על ידי הנישואין יוולדו להם בנים, שהם מאחדים בעצם מציאותם את האב והאם.

שאלות: א. משמעות לשון 'זאת הפעם' היא שהיתה פעם קודמת שלא היתה כך, והרי חוה היא האשה הראשונה שנבראה. ב. מדוע מעשה זה שבו נלקחה חוה מגופו של אדם משפיע על הדורות הבאים עד שמחמת כן יעזוב איש את הוריו וידבק באשתו, והרי בדורות הבאים כל איש ואשה נולדו בפני עצמם.

